УДК. 37.013.2

Маратова Аида Маратовна
КАЗИТУнун социалдык-гуманитардык
илимдер кафедрасынын окутуучусу
А.Ж.Шералиева
педагогика илимдеринин кандидаты, КЭУ

АКАДЕМИЯЛЫК МОБИЛДҮҮЛҮК СТУДЕНТТЕРДИН ДҮЙНӨ ТААНЫМЫН, ЖИГЕРДҮҮЛҮГҮН АРТТЫРУУЧУ ПЕДАГОГИКАЛЫК ТЕХНОЛОГИЯ КАТАРЫ

Маратова Аида Маратовна
Преподаватель кафедры
социально-гуманитарных наук КАЗИТУ, город Уральск
А. Ж. Шералиева
кандидат педагогических наук, КЭУ

АКАДЕМИЧЕСКАЯ МОБИЛЬНОСТЬ КАК - ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ, ПОВЫШАЮЩАЯ АКТИВНОСТЬ И МИРОВОЗЗРЕНИЕ СТУДЕНТОВ

Maratova Aida Maratovna
Social and Humanitarian
lecturer of the Department of Sciences KAZITU
A. Zh. Sheralieva
Candidate of Pedagogical Sciences, KEU

ACADEMIC MOBILITY AS A PEDAGOGICAL TECHNOLOGY THAT INCREASES STUDENTS’ INVOLVEMENT IN THE WORLDVIEW

Аннотация. Макалада билим берүү системасында академиялык мобилдүүлүктүн калыптанышы, өнүгүшү жана анын мааниси жөнүндө сөз болот. Мында автор академиялык мобилдүүлүктүн келип чыгышы, ал түшүнүккө негиз салуучулардын эмгектерине кеңири токтолот жана ал боюнча теориялык иштеп чыгууларга талдоо жасайт. Тигил же бул мамлекеттин билим берүү системасынын дүйнөлүк билим берүү процесстерине ийгиликтүү интеграциялануусунда академиялык моблилдүүлүк натыйжалуу технология экендиги баса белгиленет.

Негизги сөздөр: академиялык мобилдүүлүк, билим берүү, технология, социалдык мобилдүүлүк, активдүүлүк, дүйнөлүк процесстер, интеграциялык процесстер, университет, студенттер, жогорку окуу жайлары,тажрыйба алмашуу, дүйнө таануу, ааламдашуу, дүйнө тааным, аң сезим, окуу процесси, билим берүү процесси.

Аннотация. В статье рассказывается о становлении, развитии и значении академической мобильности в системе образования. Здесь автор подробно останавливается на работах основоположников концепции происхождения академической мобильности и анализирует теоретические разработки по ней. Подчеркивается, что академическая мобильность является эффективной технологией в успешной интеграции системы образования той или иной страны в мировые образовательные процессы.

Ключевые слова: академическая мобильность, образование, технологии, социальная мобильность, активность, мировые процессы, интеграционные процессы, университет, студенты, высшие учебные заведения, обмен опытом, мировоззрение, глобализация, мировоззрение, осведомленность, процесс обучения, образовательный процесс.

Annotation. The article describes the formation, development and importance of academic mobility in the education system. Here the author dwells in detail on the works of the founders of the concept of the origin of academic mobility and analyzes the theoretical developments on it. It is emphasized that academic mobility is an effective technology in the successful integration of a country’s education system into global educational processes

Key words: academic mobility, education, technology, social mobility, activity, global processes, integration processes, university, students, higher education institutions, exchange of experience, worldview, globalization, worldview, awareness, learning process, educational process.

Учурда тез өзгөрүп жаткан дүйнөнүн интеграциялык жана глобалдашуу процесстери азыркы жаштардан мейкиндикте жүрүүгө үзгүлтүксүз даярдыкты, эволюциялашкан дүйнөгө тез ыңгайлашууну, социалдык-маданий интерактивдүүлүктү, ар кандай системалар жана инсандар менен өз ара аракеттенүүнүн интегралдуулугун талап кылат. Академиялык мобилдүүлүктү уюштуруу социалдаштыруунун ийгиликтүү ыкмаларынын бири болуп саналат жана окуп жаткандардын мобилдүүлүгүнүн сапаттарын калыптандыруу процессин актуалдаштырууга, аларга креативдүү жана активдүү инсандын позициясын табууга таасирдүү жардам көрсөтүүгө багытталган.

Илимий адабияттарда окуучулардын таптакыр башка билим берүү чөйрөсүнө интеграцияланышынын натыйжасына социалдык-демографиялык, педагогикалык, психологиялык жана башка шарттар оң таасирин тийгизээри көп учурларда белгиленет[1,30,94], . Окуучулардын ар тараптуу өнүгүүсү, алардын коммуникабелдүүлүгү жана психологиялык жактан ийкемдүү боло билүүсү, командада иштөө жөндөмдүүлүгү, Активдүү аракеттерге умтулуусу, Интегралдык электрондук мейкиндикте багыт алуу көндүмдөрү, дайыма өнүгүүдө турган өзгөрүп турган социумдун суроо-талаптарына жараша өзгөрүү келечектеги адистердин жогорку кесипкөй даярдыгынын талаптарын түзөт. Алардын суроо-талаптын көрсөткүчү болуп кесиптик ишмердүүлүктө компетенттүүлүктү калыптандыруу, көндүмдөргө ээ болуу менен түзүлгөн ийгиликтүү адаптация эсептелет.

Тез өзгөрүп жаткан социалдык өзгөрүүлөрдүн доорунда ар кандай формалар аркылуу окуучуларды келечектеги кесиптик ишмердүүлүгүнө ылайыкташтыруу зарыл, бул, албетте, алардын позитивдүү ишке ашырылышына жана азыркы коомдо дүйнө таануунун жана тынчтык мамилесинин ыңгайлуулугуна өбөлгө түзөт. Студенттердин туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуу жеке мобилдүүлүк касиеттерине ээ адамдар үчүн мүмкүн деп эсептейбиз, бул ЖОЖдордун студенттеринин академиялык мобилдүүлүгүн туура уюштуруу менен мүмкүн болот.

Ошондуктан, ушул технологиянын максаты изилдөөнүн объектиси катары негизги булактарын изилдөө жана талдоо аркылуу тезистин изилдөөнүн негизги илимий түшүнүктөрдүн аныктамасын жана мүнөздөө, заманбап кесиптик билим берүүнүн көйгөйү катары студенттердин мобилдүүлүгүн аныктоо, ошондой эле изилдөө предмети катары бул жетектөөчү аныктаманы иштеп чыгуу болуп саналат.

Мобилдүүлүктү системалуу изилдөө согуштан кийинки элүүнчү жылдарда америкалык окумуштуулар Элтон Ф.Джексон менен Гарри Д. Крокеттин бир коомдун ичиндеги ар кандай социалдык топтордун жана жеке адамдардын кыймылынын мүнөзү жөнүндө эмгектери менен башталган социологдор эмпирикалык материалдар менен алардын анализи үчүн эмгек жана кесиптик мобилдүүлүктү тандашкан [2,93,104],. Заманбап илимий, психологиялык, педагогикалык адабияттарды изилдөө жүргүзүлүп жаткан изилдөөнүн негизги түшүнүктөрүн аныктоого мүмкүндүк берет. Биздин ишибизде колдонулган негизги түшүнүктөрдүн талдоо кайрылып көрөлү. Изилдөөнүн базалык түшүнүгү болуп «академиялык», «мобилдүүлүк» деген жакынкы түшүнүк жана толуктоочу - «социалдык», «эмгек» жана «кесиптик»деген термин эсептелет. Жогоруда аталган базалык түшүнүктөрдөн улам, изилдөө предмети окуу, ошондой эле окуудан тышкаркы, ал эми андан ары эмгек ишмердүүлүгүндө объекттик байланышта экендигин белгилейбиз[2,13,14],. Буга байланыштуу ЖОЖдогу окуу жана окуудан тышкаркы ишмердүүлүктүн функционалдык белгилерин карап көрөлү, анткени академиялык мобилдүүлүктү уюштуруу жана окуу процессине киргизүү казакстандык студенттердин социалдык-эмгек мобилдүүлүгүн калыптандырууда система түзүүчү фактор болуп саналат деп эсептейбиз.

Бул түшүнүктөр бири-бири менен корреляциялык көз карандылыкта деп эсептейбиз, анткени академиялык мобилдүүлүк социалдык жана эмгек мобилдүүлүгүнө алып келет, ошондуктан ЖОЖдогу окуу жана окуудан тышкаркы иш-аракеттердин функционалдык белгилерин кайрадан карап чыгуу зарыл.

Заманбап социологиялык илимде Рейнхард Бендикс менен Сеймур Мартин Липсеттин концепциясы айырмаланып турат, алар индустриалдык социумдун өнүгүшүн вертикалдык мобилдүүлүктүн өсүшү менен байла-

ныштырышат жана мындай коом башкалардын арасында мобилдүүлүктүн эң жогорку деңгээли жогору турат деп эсептешет. Окумуштуулардын айтымында, мындай коомдо:

1) мобилдүүлүк туруктуу стабилдештирүү функциясын аткара баштаганда, чексиз социалдык өнүгүү үчүн чоң мүмкүнчүлүктөр бар.

2) ар бир өзүнчө алынган Инсанга алардын социалдык статусу менен шартталбаган жеке сапаттарын өнүктүрүү талаптары коюлат [ошол эле беттер].

П. А. Сорокин «социалдык мобилдүүлүк» түшүнүгүн киргизген жана коомдогу айрым инсандардын же социалдык объектилердин социалдык кыймылдары катары аныкталган. Анын концепциясына ылайык мобилдүүлүктүн түрлөрү: вертикалдуу жана горизонталдуу, топтук жана жеке, муундар аралык жана муун ичиндеги, эмгек, кесиптик жана маданий мобилдүүлүк болуп бөлүнөт[3,83,76],.

Б.м. Игошевдин пикири боюнча, бүгүнкү күндө мобилдүүлүк маселелерин педагогиканын көз карашынан ар тараптуу жана толук изилдөө объективдүү зарылчылык болуп саналат [4,79,80]. Биз окумуштуунун бул позициясына кошулабыз, анткени биз педагогиканын борборунда окуучунун жеке мобилдүүлүгүн уюштуруу маселеси турушу керек деп эсептейбиз, демек, мобилдүүлүктүн негизги мүнөздөмөсү жана структурасы маанилүү болуп калат. Ушундан улам, социалдык жана кесиптик жактан коомдун ичинде кыймылга даяр адистерди мобилдик жактан даярдоо зарыл. М.Вебердин [6,42,47], Э. Дюркгеймдин [5,77], П. Сорокиндин [] илимий эмгектерин талдоо предмети «социалдык мобилдүүлүк»түшүнүгүн карап чыгуунун функционалдык ыкмасы болгон. Башка окумуштуулардын изилдөөлөрү – А.Шюца [3,56], М. Шелера [6,12,33] - инсандын ишмердүүлүгүн конкреттүү социалдык контексттен бөлөк карап, коомдогу өз ара байланышты эмгек ишмердүүлүгүн декларациялоо аркылуу чечмелешет.

Студенттердин академиялык мобилдүүлүгүн калыптандыруу көйгөйү Казакстанда, Россияда жана чет өлкөлөрдө изилдөө жана практикалык колдонуунун ар кандай тарыхына ээ. Европа өлкөлөрүндө жана АКШда академиялык мобилдүүлүктүн бай тажрыйбасы топтолгон жана изилденген болсо, Россияда академиялык мобилдүүлүк маселелери салыштырмалуу жаңы илимий жана теориялык көйгөй катары кабыл алына[2,111,114], т. Казакстан бул ишмердүүлүктү теориялык-методологиялык деңгээлде адекваттуу түшүнүүгө үлгүрбөй, академиялык мобилдүүлүктүн практикалык аспектилерин өнүктүрүп жатат. Казахстан менен Оруссия коңшу өлкөлөр катары Кыргызстандын билим берүү системасынын интеграциялык процесстеринде маанилүү орунда турат. Себеби академиялык мобилдүүлүктү ишке ашырууда бул эки өлкө эң ыңгайлуу жана өз ара түшүнүүчүлүктү жаратат.

Эң башкысы академиялык мобилдүүлүк студенттердин дүйнө таанымын өзгөртүүгө, кругозорун кеңейтүүгө чоң салым кошо турган маанилүү педагогикалык технология болуп саналат. Академиялык мобилдүүлүктө алган билимдери, көндүмдөрү студенттин инсан катары калыптанышында маанилүү роль ойнойт. Себеби студент өз өлкөсүнүн билим берүү чөйрөсүнүн казанында эле кайнай бербей башка өлкөнүн билим берүү системасын, өзгөчөлүктөрүн, артык, кемчил жактарын аанып билет жана талдайт. Бул өз кезегинде жаштарды ааламдашуунун толкунунда алдастап калбай, жаңы шарттарга ыңгайлаша билүү, мобилдүү болууга ошол муундун керектөө талаптарын канааттандырууда тигил же бул мамлекеттеги мүмкүнчүлүктөрдү көрүп ага ыңгайлашуу сапаттарын калыптандырууга шарт түзөт. Бул болсо өз кезегинде студенттин жигердүүлүгүн, дүйнө таанымын өстүрүп билим алуудагы ар тараптуу шыктануусун арттырат.

Демек кайсыл гана өлкө болбосун академиялык мобилдүүлүк процессин активдештирүү билим берүүнүн сапатын арттырууга өбөлгө болот.

Колдонулган адабияттар:

1. Академиялык мобилдүүлүк жөнүндөгү жобо. ОШМУ 2017-ж.

2. Организация социально-профессиональной деятельности студентов вуза (монография) LAP LAMBERT Academic Publishing RU 2017 17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

3. Бодалев, А. А. Восприятие и понимание человека человеком. - М.: Изд-во Моск.ун-та, 1982. -199с.

4. Бондаренко, Т.А. Педагогические условия формирования рефлексивной культуры у студентов: автореф. дисс....канд.пед.наук. - Магнитогорск, 1999. - 23с.

5. Маратова А.М. Ю.А.Афонин, Структурно-функциональная характеристика модели

формирования социально-профессиональной мобильности студентов вуза(статья) *Научный журнал «Вестник ЗКГУ». №3(67)–2017.*

6. Носков И.А, Маратова А.М, Модель организации академической мобильности обучающихся в республике Казахстан: теоретико-методологический подход(статья) Вестник СГУ Социально-экономические явления и процессы. 2018. Т. 13. № 103. С. 94-100.
7. Бордовская, Н. В. Педагогика: учеб, для вузов /Н. В. Бордовская, А. А. Реан. - СПб: Питер, 2000. - 304с.
8. Бухвалов, В.А. Алгоритмы педагогического творчества. — М.; Просвещение, 1993. - 96с